

**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Ekonomin för det allmänna bästa:
en hållbar ekonomisk modell som syftar till social sammanhållning**

(yttrande på eget initiativ)

(2016/C 013/06)

Föredragande: Carlos TRIAS PINTÓ

Medföredragande: Stefano PALMIERI

Den 19 februari 2015 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

Ekonomin för det allmänna bästa: en hållbar ekonomisk modell som syftar till social sammanhållning

(yttrande på eget initiativ).

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 juli 2015.

Vid sin 510:e plenarsession den 16 och 17 september 2015 (sammanträdet den 17 september 2015) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 144 röster för, 13 röster emot och 11 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att Ekonomin för det allmänna bästa⁽¹⁾ är utformad för att ingå i både EU-lagstiftningen och den nationella rättsliga ramen. Syftet är att främja genomförandet av den inre marknaden genom en mer etisk ekonomi som baseras på europeiska värden och de resultat som politiken för socialt ansvar har gett samtidigt som man skapar samverkans effekter som förstärker dem.

1.2 Ekonomin för det allmänna bästa utgår från ett helhetsperspektiv som begreppsmässigt ligger nära de grundläggande värdena för social ekonomi, cirkulär ekonomi, delningsekonomi, funktionsekonomi, resursbaserad ekonomi och blå ekonomi.

1.3 Ekonomin för det allmänna bästa har stöd av det civila samhällets organisationer, näringslivet och den akademiska världen och betraktas som en genomförbar modell som stärker EU:s värden och sociala sammanhållning samt främjar ett ansvarstagande ekonomiskt system. Ekonomin för det allmänna bästa har i själva verket fått stöd av över hundra lokala grupper samt nära 2 000 företag⁽²⁾ och sociala organisationer.

1.4 Modellen, som är i linje med Europa 2020-strategin, handlar om en övergång till en "europeisk etisk marknad", som ska främja social innovation, öka sysselsättningen och gynna miljön. Den europeiska etiska marknaden kan inrättas med hjälp av flera strategier:

1.4.1 Mäta andra indikatorer för välbefinnande och social utveckling än BNP⁽³⁾, till exempel produkten för det allmänna bästa (Common Good Product) och balansräkningen över det allmänna bästa (Common Good Balance Sheet).

1.4.2 Föra en politik som syftar till att ge erkännande till företag som bidrar mer till det allmänna bästa, till exempel etisk offentlig upphandling, och främja etisk intern handel.

1.4.3 Främja etisk utrikeshandel i form av "varumärket Europa". På så vis kommer man att slå in på en väg där EU kan lyftas fram som en etisk marknad, och europeiska företag kommer att bli ledande på den globala etiska marknaden och bidra till att stärka mänskliga rättigheter, arbetsnormer och miljöskydd i hela världen.

⁽¹⁾ Se webbplatsen om Ekonomin för det allmänna bästa.

⁽²⁾ Vissa av dem är baserade på mycket konkurrensutsatta marknader.

⁽³⁾ För att ta hänsyn till BNP och andra kompletterande indikatorer.

- 1.4.4 Uppmuntra alla typer av företagare som startar organisationer för att bidra till det allmänna bästa.
- 1.4.5 Främja etisk konsumtion och medvetenhet hos konsumenterna i EU.
- 1.4.6 Öka mångfalden i det finansiella ekosystemet genom att främja nätverk av etiska banker och aktiemarknader i EU.
- 1.5 EESK uppmanar kommissionen att inom ramen för den förnyade strategin för företagens sociala ansvar ta ett kvalitativt steg framåt i syfte att belöna (när det gäller offentlig upphandling, tillgång till externa marknader, skatteförmåner osv.) de företag som kan uppvisa en högre etisk prestanda.

2. Inledning

2.1 Ekonomin, och därmed den ekonomiska politiken, spelar en mycket viktig roll i dagens samhälle. Den är avgörande för hur vi lyckas inom andra grundläggande politikområden för befolkningens välmående – utbildning, hälsa, sociala tjänster, kultur, miljö, teknik och innovation. Alla dessa områden är till stor del beroende av hur det ekonomiska läget påverkar de olika lokala och regionala nivåerna.

2.2 Krisen, som fortsätter att inverka negativt på medlemsstaternas ekonomier och EU-invånarnas livskvalitet, har visat hur sårbart EU:s sociala och ekonomiska system är.

2.3 Samtidigt visar Internationella fackliga samorganisationens (IFS) globala undersökning 2014 ⁽⁴⁾ att det inte finns ett enda land där en majoritet av invånarna tycker att det ekonomiska systemet är rättvist. Fyra av fem personer (78 %) anser att det ekonomiska systemet gynnar de rika. På liknande sätt vill 88 % av tyskarna och 90 % av österrikarna ha en "ny ekonomisk ordning" (enligt en undersökning utförd av tyska Bertelsmann Stiftung ⁽⁵⁾), och detsamma gäller utan tvivel de länder som har drabbats hårdast av den ekonomiska krisen, exempelvis Grekland, Portugal, Irland, Spanien och Italien.

2.4 Kommissionens framsteg när det gäller social innovation samt EESK:s yttrande SC/39 om "En genomgång av strategin Europa 2020", rapporten om halvtidsöversynen av Europa 2020-strategin och initiativet från styrgruppen för Europa 2020-strategin "Låt oss tala om lycka – bortom BNP" visar tydligt att vi behöver ett paradigmskifte om vi verkligen vill stödja den ekonomiska konkurrenskraften och den sociala sammanhållningen, så att de ekonomiska, miljömässiga och sociala målen verkligen blir ömsesidigt beroende av varandra och en bättre jämvikt uppstår mellan de kvalitativa och de kvantitativa aspekterna på utveckling tack vare en helhetssyn.

2.5 Modellen för Ekonomin för det allmänna bästa är ett bra komplement och har stöd i det europeiska samhället. Modellens målsättningar och värden går utöver vad som traditionellt sett kan åstadkommas genom företagens sociala ansvarstagande. Tack vare dess helhetssyn har den kapacitet att föra samman vitt skilda aktörer i samhället.

2.6 På bara fyra år har Ekonomin för det allmänna bästa blivit en social rörelse som har stöd av mer än hundra lokala grupper, nästan 2 000 företag och sociala organisationer och ett ökande antal universitet i olika länder, däribland Österrike, Tyskland, Schweiz, Italien och Spanien. Dessutom har den italienska regionen Sydtyrolen och flera lokala myndigheter i flera europeiska länder infört modellen i sina egna områden.

3. Ekonomin för det allmänna bästa: mål, värden, strategi och indikatorer

3.1 Målet för ett samhälle måste vara att alla invånare har det bra, samtidigt som man följer konstitutionella bestämmelser.

⁽⁴⁾ Internationella fackliga samorganisationens (IFS) globala undersökning 2014.

⁽⁵⁾ Bertelsmann Stiftung "Bürger wollen kein Wachstum um jeden Preis" (Medborgarna vill inte ha tillväxt till varje pris).

3.2 I linje med vad som anges i artikel 3.1, 3.2 och 3.3 i fördraget om Europeiska unionen⁽⁶⁾ är den viktigaste tanken med Ekonomin för det allmänna bästa att **ekonomin ska tjäna folket**, det vill säga det allmänna bästa. För att nå detta mål måste man utgå från att pengar och kapital är viktiga verktyg – för handel och investeringar – men aldrig är ett självändamål.

3.3 En ekonomisk modell som handlar om strävan efter det allmänna bästa skulle baseras på värden som alla erkänner som universella: mänsklig värdighet, solidaritet, ekologisk hållbarhet, social rättvisa, öppenhet och demokratisk delaktighet.

3.4 För att erkänna det allmänna bästa som det centrala målet för ekonomin krävs en specifik metod för att mäta ekonomiska framgångar som utgår från ändamålet och inte enbart från medlen: en produkt för det allmänna bästa, Common Good Product, en balansräkning för det allmänna bästa, Common Good Balance Sheet, och en kreditvärdering av det allmänna bästa, Common Good Creditworthiness Assessment, som var för sig kompletterar BNP, den finansiella balansräkningen och den finansiella kreditvärdigheten.

3.5 Ekonomin för det allmänna bästa är en modell där man strävar efter att integrera ekonomin i det europeiska samhällets sociala, kulturella och ekologiska miljö. Följande tabell visar hur Ekonomin för det allmänna bästa tar hänsyn till de grundläggande värdena i olika ekonomiska modeller:

VÄRDEN/MODELLER I EKONOMIN FÖR DET ALLMÄNNA BÄSTA	Människans värdighet	Solidaritet/samarbete	Ekologisk hållbarhet	Social rättvisa	Demokrati
Social ekonomi	X	X	X	X	X
Cirkulär ekonomi			X		
Samverkans ekonomi		X			X
Funktionsekonomi		X	X		
Resursbaserad ekonomi			X	X	
Blå ekonomi			X		

Källa: Original.

3.6 Ekonomin för det allmänna bästa är en ekonomisk modell som framgångsrikt kan bidra till Europa 2020-strategin, framför allt genom att

- stärka sysselsättningen och höja kvaliteten på befintliga jobb (värdena "mänsklig värdighet" och "social rättvisa"),
- främja social innovation i det civila samhället och inom näringsliv och politik (värdena "delaktighet och demokrati"),
- minska koldioxidutsläppen, främja förnybar energi, förbättra energieffektiviteten och minska energiförbrukningen (värdet "ekologisk hållbarhet"), och
- minska andelen invånare som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning (värdena "solidaritet" och "social rättvisa").

⁽⁶⁾ EUT C 83, 30.3.2010.

3.6.1 Ekonomin för det allmänna bästa är en process för "social innovation" och positivt företagande som kan främja och stödja nya idéer som tillgodoser sociala behov, skapar nya sociala förbindelser och stärker ekonomiskt värdeskapande. Med "innovation" menas här förmågan att ta fram och förverkliga idéer som kan skapa värde. Med "social" avses sådana faktorer som livskvalitet, solidaritet, lycka och välmående.

3.7 Den här modellen är ett verktyg för att skapa ett motståndskraftigt socialt och ekonomiskt system som kan ge EU:s civila samhälle "skydd och utveckling", som bidrar till lösningar och som när så är möjligt förhindrar kriser och dessutom bidrar till ekonomisk och social förändring. Med Ekonomin för det allmänna bästa går det att lägga tonvikten på motståndskraft i processerna för att underlätta övergången från kris till återhämtning och utveckling.

3.7.1 Motståndskraft är en faktor som påverkar det civila samhällets förmåga att reagera på stora störningar och hantera oväntade påfrestningar och kriser. Det finns metoder för att förbereda det civila samhället på att avvärja och hantera kriser, men de måste hanteras effektivare och samarbetet måste förbättras på alla nivåer som företräder institutionella, ekonomiska och sociala intressen.

3.8 Att öka förmågan hos parterna inom ekonomin och på arbetsmarknaden att ta upp, hantera och förebygga effekterna av kriser och strukturförändringar är en avgörande faktor för att det civila samhället ska kunna bidra till att upprätthålla en lämplig levnadsstandard i förhållande till människors behov. Det bidrar också till EU:s ekonomiska konkurrenskraft när det gäller social sammanhållning och hållbarhet, med strävan att inte begränsa möjligheterna för framtida generationer.

3.9 För att förverkliga dessa idéer baseras modellen på att företrädare för såväl politiken som näringslivet ska vara direkt delaktiga. Aktivt deltagande från alla berörda parter ligger till grund för sådana verktyg som rapporten/balansräkningen om det allmänna bästa och framför allt för ett kommunalt index över det allmänna bästa.

4. Övergång till inrättandet av en europeisk etisk marknad

4.1 Som en konsekvens av de skadliga effekterna under den senaste ekonomiska och finansiella krisen har EU:s invånare mindre tolerans när det gäller förlorad inkomst, nedskärningar i den sociala omsorgen och de sociala tjänsterna, miljöförstöring, ekonomisk osäkerhet och osäkra anställningar samt den minskande betydelsen av deras sociala rättigheter och deras rättigheter som konsumenter och användare.

4.2 Samtidigt behöver företagen med sina frivilliga och otillräckliga policyer för socialt ansvar, och sin bristfälliga information, en ny drivkraft, eftersom löneskillnaderna växer i många stora företag, kvinnor är i minoritet i beslutsprocesserna och engagemanget för att ge unga arbetstagare karriärmöjligheter försvagas.

4.3 Företagare och små och medelstora företag hotas å sin sida av illojal konkurrens och oetiskt beteende, vilket äventyrar många sådana företags överlevnad. Människor i allmänhet efterfrågar en ekonomi som baseras på de värden som i teorin är fastlagda i de nationella grundlagarna.

4.4 Detta bristande sociala engagemang återspeglas i allmänhetens minskade förtroende för institutioner och deras företrädare. För att vinna tillbaka detta nödvändiga förtroende och stärka den sociala och territoriella sammanhållningen måste EU stöpa om sin politik och utforma en ny strategi som stämmer överens med invånarnas krav och värderingar.

4.5 Därför efterlyste EESK i sitt yttrande om årlig tillväxtöversikt för 2014 att resultattavlan för de sociala indikatorerna ska integreras proaktivt i den europeiska planeringsterminen och på lika villkor som de makroekonomiska och budgetrelaterade indikatorerna. Vidare bör målen, metoderna och verktygen för den europeiska planeringsterminen även i fortsättningen omfatta insatser för att göra befintliga industriprocesser mer miljövänliga inom alla sektorer och i ekonomin i stort, för att se till att den ekonomiska återhämtningen baseras på en mer hållbar utvecklingsmodell.

4.6 Modellen för Ekonomin för det allmänna bästa innebär därför en övergång till en europeisk etisk marknad där den ekonomiska politiken och handelspolitiken är anpassade efter den kultur och de värden som invånarna uppfattar som universella. Med en sådan strategi skulle EU:s ekonomi och de europeiska företagen återställa sitt internationella "varumärke" som förebilder när det gäller att skydda och främja mänskliga rättigheter, arbetets kvalitet och mening samt miljöskydd.

4.7 Organisationer som säljer produkter och tjänster enligt etiska kriterier och som bidrar till det allmänna bästa skulle därför få erkännande. Produkter och tjänster som inte garanterar en etisk miniminivå i hela värdekedjan skulle i själva verket försvinna från lönsamhetszonen.

4.8 Sammanfattningsvis är Ekonomin för det allmänna bästa värdemässigt likvärdig med syftet med företagens traditionella sociala ansvarstagande, men den går längre när det gäller mål och metoder. I EU har företagens sociala ansvar i huvudsak utgått från principen om att "ge samhället tillbaka en del av den vinst som samhället har gett företagen", innan man fokuserar på att "i största möjliga mån skapa gemensamma värden för ägarna/aktieägarna samt för andra berörda parter och samhället i stort" (7). Detta är anledningen till att ett stort antal företag tyvärr har minskat sitt sociala ansvar så att det inte omfattar mer än symbolisk välgörenhet och PR.

5. Framtida strategier för att skapa en europeisk etisk marknad

5.1 Det finns flera förslag till strategier för att skapa en europeisk etisk marknad. Färdplanen inleds med en mätning av företagens bidrag till det allmänna bästa och en konvergens mot en europeisk icke-finansiell rapportering. Därefter ska det civila samhället informeras om företagens resultat genom utvecklingen av etisk märkning. Beslutsfattarna ska ge ett erkännande till företag som bidrar mer till det allmänna bästa genom etisk offentlig upphandling och en politik för att bygga upp en etisk intern och internationell marknad. Slutligen ska även politiken för företagande, konsumtion och banker anpassas efter principerna för det allmänna bästa. Detta kommer att ske genom att man undviker alltför stora administrativa bördor och utnyttjar marknadsmekanismer.

5.2 **Företagens bidrag till det allmänna bästa ska mätas genom balansräkningar för det allmänna bästa.** Balansräkningen för det allmänna bästa mäter den icke-finansiella delen av ett företags framgångar: dess etiska resultat och bidrag till det allmänna bästa. I sin nuvarande version mäter denna balansräkning de viktigaste konstitutionella värdena: värdighet, solidaritet, hållbarhet, rättvisa och demokratiskt deltagande: "etiska resultat" i förhållande till alla kontaktgrupper.

5.3 För att företagen ska ta ett större socialt ansvar än tidigare föreslår rörelsen för Ekonomin för det allmänna bästa att balansräkningen ska uppfylla åtta metakriterier som bör vara 1) universella, 2) mätbara i neutrala poäng, 3) jämförbara mellan företag, 4) begripliga för intressenter, 5) offentliga, 6) granskade externt, 7) obligatoriska, 8) rättsligt bindande. Ju bättre resultat, desto lägre skatter, tullar, räntor osv., i linje med parollen "med etik mot framgång".

5.4 Inom rörelsen för Ekonomin för det allmänna bästa har mer än 200 små och medelstora företag upprättat balansräkningar för det allmänna bästa, hela vägen fram till slutsteget: en sakkunnigbedömning eller extern revision. Övergången till en obligatorisk balansräkning kan ske gradvis. EU har nyligen tagit det första steget med sitt direktiv om icke-finansiell redovisning. Det andra steget skulle kunna vara att låta direktivet omfatta enbart normer som uppfyller samtliga ovannämnda metakriterier och föreskriva rättsliga fördelar beroende på resultatet. Återstående normer skulle senare kunna slås ihop till en enda, det vill säga en icke-finansiell del av den obligatoriska balansräkningen för företag. Denna "universella" (finansiella och icke-finansiella) balansräkning skulle bli en inträdesbiljett till den framtida gemensamma etiska marknaden.

5.5 **Etisk märkning:** Enligt Ekonomin för det allmänna bästa bör det finnas information om etiskt uppförande på alla produkter som säljs på EU:s gemensamma marknad. Informationen bör finnas på en gemensam etisk märkning som innehåller uppgifter om företagets bidrag till det allmänna bästa. Märkningen skulle kunna ge en visuell rangordning av resultatet i balansräkningen för det allmänna bästa, till exempel i fem olika färger. Genom qr-koden skulle konsumenterna kunna se balansräkningen i detalj.

(7) COM(2011) 681 final.

5.6 **Etisk offentlig upphandling:** I offentliga upphandlingar skulle man kunna prioritera de organisationer som visar att de har bidragit mest till det allmänna bästa i sin balansräkning för det allmänna bästa. Den offentliga upphandlingen i EU kan fungera som drivkraft för bildandet av den europeiska etiska marknaden genom att införa kriterier som är knutna till bidraget till det allmänna bästa och kvaliteten i det sociala och ekologiska fotavtryck som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU⁽⁸⁾ genom att tillämpa motsvarande sociala klausul.

5.7 **Etisk inrikeshandel:** Fri inrikeshandel skulle uppmuntras för de organisationer som visar att de har bidragit mest till det allmänna bästa i sin balansräkning för det allmänna bästa. För det första skulle man underlätta fri saluföring av och rörlighet för produkter och tjänster från EU-företag som kan visa att de uppfyller de miniminormer för etik som fastställs för den europeiska etiska marknaden. För det andra skulle man underlätta import av produkter, investeringar och tillhandahållande av tjänster från företag utanför EU som kan visa att de uppfyller de miniminormer för etik som fastställs för den europeiska etiska marknaden. På så sätt skulle politiken för importtaxor och skatter på intern handel och import bero på företagets etiska beteende.

5.8 **Etisk internationell handel:** Etiskt uppförande och bidrag till det allmänna bästa måste vara den europeiska ekonomins kännemärke, dvs. "varumärket Europa". Europeiska företag måste – som företrädare för det europeiska samhället, den europeiska kulturen och de europeiska värderingarna – se till att de agerar etiskt och bevisa detta genom balansräkningen. EU bör inom politiken för att främja utrikeshandel (stödprogram för utrikeshandel, etiska standarder för handelsregler osv.) därför i första hand stödja de företag som kan visa att de har bidragit mest till det allmänna bästa.

5.9 **Företagare för det allmänna bästa:** Att främja företagande är avgörande för att garantera den ekonomiska hållbarheten i EU. På samma sätt måste social innovation per definition vara inriktad på att tillhandahålla varor och tjänster som bidrar till det allmänna bästa i samhället. En politik för att främja företagande på den europeiska etiska marknaden skulle därför främja nyföretagande och företagutbildning som utgår från värdena mänsklig värdighet, solidaritet, ekologisk hållbarhet, social rättvisa och demokratiskt deltagande. Nav för det allmänna bästa skulle kunna inrättas i alla städer (som är anslutna till det allmänna bästa), vilket skulle leda till företag som antingen använder balansräkningen direkt eller som bildas som "företag för det allmänna bästa".

5.10 **Konsumenter och främjande av etisk konsumtion:** Hur den europeiska etiska marknaden lyckas kommer att bero på de europeiska konsumenternas efterfrågan på produkter och tjänster som bidrar till det allmänna bästa. Strategier och program kommer att behöva utformas och spridas för att stärka den etiska konsumtionen. Dessa program skulle ge information om den europeiska etiska marknaden genom utbildning, informationskampanjer och reklamkampanjer. De dubbla åtgärderna med balansräkningen för det allmänna bästa och en märkning om det allmänna bästa är perfekta verktyg för detta.

5.11 **Etiska banker och en utvidgning av Baselavtalen till att omfatta etiska kvalitetskriterier i regleringen av banksektorn:** Sedan finanskrisen 2008 och de många negativa händelserna inom bank- och finanssektorn har den europeiska allmänheten gradvis tappat förtroendet inte bara för banksystemet utan även för de nationella och europeiska tillsynsmyndigheterna. Detta innebär en stor risk för den ekonomiska stabiliteten i euroområdet.

5.11.1 Därför måste vi höja de etiska standarderna inom finanssektorn och samtidigt öka mångfalden i det finansiella ekosystemet genom att stärka nätverken av etiska banker i hela EU (kooperativ, sparbanker, nya etiska banker), som bidrar till det allmänna bästa. Detta kan bidra till att främja bankverksamhet i Europa som innebär att man a) endast utför grundläggande tjänster (sparande, utbetalningar, lån), b) inte ger utdelning eller endast begränsad utdelning och c) granskar varje låneansökan med avseende på det allmänna bästa. Med en sådan etisk kreditbedömning skulle man kunna utöka Baselavtalen till att omfatta etiska kriterier. Den skulle mäta det etiska mervärde som en investering skulle skapa.

⁽⁸⁾ EUT L 94, 28.3.2014, s. 65.

5.11.2 En första prototyp för en sådan allmänna bästa-kontroll håller på att utvecklas i projektet "banken för det allmänna bästa" i Österrike. Lånevillkoren kan anpassas efter resultatet av utvärderingen. På så sätt skulle finansmarknaden bli ett verktyg för hållbar social och ekologisk utveckling.

5.12 **"En (regional) aktiemarknad för det allmänna bästa"**: Alla etiska banker som arbetar för det allmänna bästa skulle tillsammans kunna skapa en regional aktiemarknad för det allmänna bästa, som kan motta låneansökningar som godkänts i det etiska testet men som inte klarar den finansiella solvensprövningen. Sådana aktiemarknader skulle till skillnad från sina traditionella motsvarigheter inte vara ett forum för att förhandla om företagsaktier eller få finansiell avkastning, eftersom detta inte skulle vara anledningen till att investera i ett företag. Fördelen för de finansiella investerarna skulle ligga på ett annat plan, med bl.a. följande värden: mening, nytta och etik (de tre landmärkena). På så sätt skulle befolkningen och företagen i EU få möjlighet att göra etiska investeringar som avspeglar värdena i medlemsstaternas konstitutioner och i EU:s egna fördrag.

Bryssel den 17 september 2015.

Henri MALOSSE
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
